

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 27

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 27. — Рівне: РДГУ, 2003. — 144 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №3 від 31.10.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

- дітьми з допомогою міміки, жестів; в окремих випадках можливе і звертання до дітей із запитанням (часто сам твір відкриває таку можливість, однак вихователь може і доповнити текст запитаннями);
- бесіда після читання твору, яка дозволяє вихователю звернути увагу на найголовніше, виявити, як діти зрозуміли твір, які думки та почуття у них виникли, які ставлення до героїв та подій сформувалися. Дослідники підкреслюють, що бесіду не слід перетворювати на опитування, це має бути довірча розмова, співпереживання з дітьми.

Описані вище прийоми, які вже стали традиційними, можна доповнити також створенням проблемних ситуацій перед читанням, які підвищують пізнавальний інтерес та активність дітей у сприйманні літературного твору; бесідами з елементами драматизації, у яких дитина в ігровій діяльності виявляє своє розуміння твору, ставлення до описаного у ньому; словесними іграми, які теж допомагають дитині глибше зрозуміти сутність образу героя твору; уявленими діалогами з героями творів та написанням їм листів тощо.

Таким чином, аналіз наукової та методичної літератури, практики дошкільного виховання переконує у тім, що книга давно посіла важливе місце у навчально-виховному процесі дошкільного закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Теория учебника: дидактический аспект. – М.: Педагогика, 1988. – 160 с.
2. Волкова Н.П. Педагогика. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
3. Граник Г.Г. Когда книга учит. – М.: Педагогика, 1991. – 254 с.
4. Гриценко З. Пришли мне чтения доброго. Азбука // Дошкольное воспитание. – 2001. – № 9. – С. 108-109.
5. Гриценко З. Ребенок и книга // Дошкольное воспитание. – 2000. – № 3. – С. 49-52.
6. Илларионова Ю. Развитие мыслительной активности детей при чтении литературного произведения // Дошкольное воспитание. – 1974. – № 1. – С. 22-27.
7. Карпинская Н.С. Художественное слово в воспитании детей. Ранний и дошкольный возраст. – М.: Просвещение, 1972. – 151 с.
8. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избр.пед.соч. – Т. 1. – М., 1982. – С. 242-476.
9. Светловская Н.Н. Ещё раз о любви к книге, к чтению и профессии учителя // Начальная школа. – 1990. – № 11. – С. 13-19.
10. Галлер Л.А. Здравствуй, книга. – Минск: Нар. асвета, 1987. – 167 с.

Одержано редакцією 18.06.2003.

УДК: 372.015

Л.А.ЯНЦУР, І.А.ОНИЩУК

проблема інтересу до мистецької діяльності ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

З давніх часів філософи та педагоги надавали великого значення естетичному вихованню у формуванні гармонійної, всебічно розвиненої особистості. Ще мислителі Давньої Греції Сократ, Платон, Аристотель та ін. висловлювали свої думки про те, що краса впливає на емоційний стан людини, а найсильніші переживання пов'язані з мистецтвом та творчістю. Естетичне виховання не втрачає своєї актуальності, нині воно стає стрижнем навчально-виховного процесу. Адже сучасне суспільство відчуває гостру потребу в творчих особистостях, здатних не стандартно мислити та активно діяти. Естетичне виховання допомагає формуванню всього духовного світу людини. Людина, яка не залишається байдужою до краси, сама намагатиметься стати кращою зовні, у думках та вчинках, поведінці.

Особливе місце в естетичному вихованні належить мистецтву. На думку вчених (О.О. Апраксина, Л.Г. Арчажникова, Н.О. Ветлугіна, Д.Б. Кабалецький, Г.М. Шацька, Ю. Є. Юцевич, П.М. Якобсон та ін.) мистецтво є найважливішим чинником у формуванні духовного, емоційного світу особистості. Воно вчить творчого ставлення до дійсності, перетворюючи життя в художні образи.

Художник Б.М. Неменський зазначає, що мистецтво досліджує відношення людини до предмету, створює цілісну картину світу в єдності почуттів і думок, у системі емоційних способів, а не логічних законів. І такий шлях цілісного усвідомлення життя доступний навіть дитині. Творча людина живе і керується своїми внутрішніми почуттями, які є „...невід'ємною частиною здатності сприймати свій більш або менш виражений емоційний склад і стиль, свою основну палітру почуттів, які знаходять своє вираження через художню творчість і вливаються у справжній витвір мистецтва” [10].

Л.С. Виготський, розглядаючи психологічні аспекти мистецтва, особливо виділив взаємозв'язок останнього з розвитком сприймання та уяви [2].

Мистецтво готує дітей до сприймання прекрасного у житті, формує моральні якості і почуття, забезпечує розвиток творчості. Тому проблема впливу синтезу мистецтв на розвиток особистості досліджується вченими в галузі філософії, естетики, педагогіки, психології (Андрєєва А.Д., Бузов А.І., Зись А.Я., Каган М.С., Марков М.С., Раппорорт С.Х., Григор'єв Н.Д., Іванов Б.І., Литвиненко Л.Л., Лисіна Н.І., Чернова О.С., Шевченко Т.П. та ін.).

Не викликає сумніву те, що дитину необхідно якомога раніше залучати до світу прекрасного. Саме за такої умови процес духовного розвитку особистості відбуватиметься ґрунтовніше та ефективніше. Адже

дошкільний вік психологи визначають як період виникнення та становлення особистості, формування первинних світоглядних уявлень.

Для дітей дошкільного віку характерна сензитивність, тобто підвищена сприйнятливність, зокрема до мистецтва. Вони також виявляють підвищену схильність до естетичної та різних видів художньої діяльності. Недоліки, допущені в естетичному розвитку дітей у цей віковий період, важко долати надалі.

У вітчизняній дошкільній педагогіці система естетичного виховання розглядається як розвиток здатності сприймати, відчувати та розуміти прекрасне в житті та мистецтві, як залучення до художньої діяльності та розвиток творчих здібностей (Є.О. Фльоріна, Н. П. Сакуліна, Н. О. Ветлугіна, Н.С. Карпінська, Т.С. Комарова, Т.Г. Казакова та ін.)

Особливий інтерес дослідників складає проблема комплексного поєднання різних видів мистецтв, що на думку Л.С.Виготського складає „неперевершену школу почуттів”, як умови ефективного естетичного розвитку дітей дошкільного віку (В.М.Андросова, Е.В.Белкіна, Н.В.Гавриш, Н.М.Георгян, О.О.Дронова, Н.М.Зубарева, І.І.Іванець, А.М. Казарян, Л.В.Компанцева, Ю.М.Косенко, О.О.Мелік-Пашаєв, В.В.Химчак, Р.М.Чумічова та ін.).

Ряд наукових праць присвячена дослідженню механізму взаємодії та взаємозбагаченню різних видів художньої діяльності у процесі творчості дошкільників. Л.С.Виготський наголошував на тому, що творчість дітей дошкільного віку синкретична: тобто вони можуть малювати та розповідати, драматизувати та одночасно підбирати слова для виконання ролі [2]. М.М. Поддьяков зазначає, що творчість – одна з найзмістовніших форм психологічної активності дітей, яку слід розглядати як універсальну здатність, що забезпечує успішне виконання дітьми різних видів діяльності. Творча дитина, творча особистість – результат спілкування та спільної діяльності з дорослим, результат її особистої активності [12].

Дитина ефективніше засвоює засоби художньої виразності кожного виду мистецтва окремо та відчуває багатогранність мистецтва загалом завдяки синтезу (інтеграції) різних видів мистецтв. Це яскраво висвітлюється на матеріалі аналізу художньої діяльності, яка у дошкільному віці є основою творчої діяльності.

Довідкові джерела дають таке пояснення терміну “художня діяльність” – це діяльність у процесі якої створюється, сприймається твір мистецтва [3]. Н.О. Ветлугіна діяльність називає „середньою ланкою, яка зв’язує дитину з мистецтвом”. За висловом Т.І. Щукіної “художня діяльність” у всій її різноманітності відкриває особливий світ прекрасного, краси, фарб, форм, особливі види мистецтва, його напрямки, а також особливі способи виконавської і творчої діяльності [14].

Проблемі розвитку дитячої творчості в різних видах художньої діяльності присвячені дослідження Н.П. Сакуліної, Н.О. Ветлугіної, Комарової, Т. Г. Казакової, О.С. Ушакової, Л.А.Янцур та ін. Зокрема, Т.С. Комарова вказувала на інтеграцію всіх видів мистецтва та художньо – творчої діяльності дітей дошкільного віку [7].

На думку вчених художня діяльність починає формуватися у дитини однією з найперших видів діяльності, однак власне художньою вона стає лише тоді, коли пов’язується з різними видами мистецтва, представлених у своєрідних доступних для дитини формах. Це зображувальна, театралізована, музична та художньо – мовна діяльність.

В коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні вказується, що важливою складовою системи естетичного виховання є митецька діяльність дошкільника, яка об’єднує різні види образотворчої діяльності (малювання, ліплення, конструювання, аплікацію, роботу з природним матеріалом), а також словесну творчість, музикування, хореографію, художню працю. Специфіка митецької діяльності дошкільника полягає в обмеженості її технологічного аспекту, з одного боку, в поєднанні з буянням дитячої фантазії, нескінченним рядом художніх образів, з другого [8, 142].

Н.О. Ветлугіна зазначає, що всім видам діяльності, які формуються в дошкільні роки, характерна невимуженість, емоційність, усвідомленість. Вона виділила в художній діяльності дітей такі особливості:

- реалізацію відношення дитини до різних видів мистецтва;
- вираження її інтересів;
- емоційні переживання;
- активне освоєння оточуючого світу.

Означені особливості художньої діяльності засвідчують її можливості у формуванні різнобічних художньо-естетичних інтересів.

Довідкові джерела вказують на багатозначність поняття інтерес (від interest – має значення, важливо). У соціології – об’єктивна причина діяльності суб’єкта (окремої людини, класу, суспільства), спрямованої на задоволення певних потреб [3, 147]. Інтерес людини також характеризується таким її станом „коли в неї виникає підвищена, вибіркова, спрямована пізнавальна потреба глибше й всебічно що-небудь зрозуміти, усвідомити. У психології та педагогіці інтерес розглядається як форма прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості та усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими факторами, повнішому й глибшому відображенню дійсності [3,147].

Велика різноманітність інтересів, на думку О.Н. Дем’янчука, зумовлена: по-перше, багатством уявлень людини про предмети навколишнього світу, по-друге, різноманітними емоційними враженнями, які виникають у процесі їх сприймання [5, 13].

Естетичний інтерес виділений в загальній структурі інтересів особистості (Б.Г. Ананьєв, Н.Ф.

Добринін, В.І. Іванов) і є рушійною силою естетичної активності людини (Г.З. Апресян, Л.Н. Коган, В.І. Логінова).

Складовою частиною естетичного інтересу є художній інтерес, який виражається бажанням сприймати прекрасне в оточуючій дійсності та мистецтві. Художній інтерес формується на основі художньої діяльності і спонукає до активного засвоєння естетичних сторін оточуючої дійсності.

Художньо-естетичний інтерес має велике значення для розвитку культури особистості та виступає важливим суб'єктивним чинником, що сприяє розвитку психічних процесів, кращому виконанню діяльності вцілому.

Перша вікова характеристика інтересів дітей було розроблена Л.А.Гордоном, який вказав на те, що для старших дошкільників характерна типова мінливість, нестійкість, випадковість інтересів [4]. Є.Ф. Рибалко наголошує, що вже в дошкільному віці у дітей наявні певні сформовані інтереси та потреби в різних видах діяльності [11].

Г.О.Люблінська зазначає, що інтереси дітей відзначаються такими характеристиками: наслідуванням (випадковість виникнення); непостійністю, короткочасністю, легкою й безпричинною зміною; поверховістю (цікаві лише зовнішні факти, зокрема яскраві, незвичайні, заглиблення в суть яких не приваблює); близькістю до власного життєвого досвіду; непорядкованістю (діти цікавляться різними галузями знань, без будь-якого зв'язку, виходячи за межі навчального матеріалу; спрямованістю на найближчий результат [9].

Спираючись на теоретичні та експериментальні дослідження, ми вважаємо можливим постановку питання про формування інтересу до мистецької діяльності у дітей старшого дошкільного віку, яку як вказують у Базовому компоненті художньої освіти, доцільно організувати за принципом інтеграції (гармонійного поєднання на заняттях і в різних життєвих ситуаціях музичних, літературних фрагментів, живопису, поезії, виходом на образотворення в різних видах художньої діяльності – малювання, ліплення, аплікація, музикування, мімичні та пантомімичні етюди).

Постановка даної проблеми обумовлюється ще й тим, що на сучасному етапі розвитку дошкільної психолого-педагогічної науки в Україні та за рубежом надзвичайно велика увага надається розвитку дитячої творчості на основі синтезу мистецтв (музики, живопису, літератури, театру) та поєднанню, взаємозбагаченню між собою різних видів художньої діяльності; зображувальної, музичної, художньо – мовленнєвої та театралізованої.

Т.С. Комарова наголошує, що основою такої інтеграції мають бути:

1) психічні процеси, на яких базуються всі види художньої діяльності і які необхідні для успішного засвоєння (ці ж процеси в діяльності й розвиваються), сприймання (зорове, слухове, тактильне і т.д.) увага, образне мислення, емоційне відношення до оточуючого, твори мистецтва та діяльності людини, а також пам'ять, увага, воля.);

2) образ предмету чи явища дійсності, які сприймаються і виражаються в різних видах мистецтва та художньо – творчій діяльності за допомогою тих засобів виразності, які притаманні тому чи іншому виду мистецтва і відображають художню дійсність [6,7].

В ряді наукових досліджень (В.М.Андросова, Е.В. Белкіна, Н.В. Гавриш, Н. М. Георгян, О.О. Дронова, Н. М. Зубарева, І.І. Іванець, Л. В. Компанцева, Ю.М. Косенко, О.О. Мелік-Пашаєв, В.В. Химчак, Р.М. Чумичова та ін.) висвітлюється механізм створення художнього образу на основі взаємодії засобів виразності різних видів мистецтв.

На основі аналізу теоретико-експериментальних даних в цій галузі та базуючись на наших положеннях щодо формування у дітей інтересу до різних видів зображувальної діяльності [12, 13], ми визначаємо *інтерес до мистецької діяльності як складне особистісне утворення; вибіркову активність, спрямовану на вивчення дітьми предметів і явищ навколишньої дійсності та мистецтва; він сприяє розвитку естетичних почуттів, розвивається в процесі різних видів діяльності.*

Вивчаючи стан даної проблеми в практиці роботи дошкільних закладів, ми спробували з'ясувати, яке місце серед всіх занять займають заняття з художньої діяльності. З'ясувалось, що найбільше діти надають перевагу музичним заняттям, заняттям з художньої літератури, малюванню. Тобто на першому місці є заняття з художньої діяльності. Серед різних видів художньої діяльності переважна більшість дітей (31%) назвали музичне заняття, 25% дітей – малювання, 20% – ліплення, мотивуючи свій вибір так: “Просто мені дуже подобається малювати”, “Я дуже люблю співати, малювати”, “Дуже легко ліпити”. Іноді в їх відповідях виражається любов до прекрасного (“тому що це красиво, а я люблю робити все красиве”), бажання краще пізнати оточуючий світ (“можна все намалювати, виліпити”, “дуже цікаво ліпити різних тварин”), прагнення навчитись щось робити (“на музичних заняттях можна навчитись гарно співати, танцювати”, “люблю малювати тому, що я ще не вмію, а тільки вчуся” і т.п.).

Аналізуючи відповіді дітей відносно мотивації вибору ними форми організації видів художньої діяльності, ми намагались знайти те позитивне, що приваблює дитину, а також негативні сторони, які розкривають недоліки її організації. Відповідно з'ясувати, де дитині більше подобається займатися мистецькою діяльністю – в дитячому садку (на заняттях, в час вільний від занять) чи вдома. Більшість дітей любить займатися художньою діяльністю в дитячих садочках (67%): з них 63% називали самостійну художню

діяльність, а 47% – заняття. 33% дітей любить займатися художньою діяльністю вдома. Щодо мотивації вибору дітьми форми організації художньої діяльності, то слід відмітити, що переважно діти не можуть дати відповідь, чому вони обрали ту чи іншу діяльність. Окремі діти вибір занять музичною діяльністю мотивують тим, що “подобається виступати на сцені”, “я ходжу на танцювальний, дуже люблю танцювати”, “коли я співаю, мене хвалять дорослі, що я гарно співаю”, “мені подобається слухати музику, яку слухають батьки вдома”. Музичні заняття подобаються: “бо дуже подобається музичний керівник”, “люблю сам грати на музичних інструментах”, “ми співаємо веселі пісні” і т.п. Вибір занять з малювання діти мотивують тим, що “я дуже гарно малюю принцес”, “люблю малювати, бо швидко малюється”, “дуже люблю свої олівці і фарби” і т.п. Перевагу інших форм художньої діяльності багато дітей мотивують тим, що “на занятті бувають важкі завдання”, тому дітям краще займатися цією діяльністю в час вільний від занять, або вдома.

Одержані дані дають нам можливість глибше проаналізувати окремі сторони навчально-виховного процесу, який стосується організації художньої діяльності і методів, що використовує вихователь на заняттях для стимуляції інтересу. З метою конкретизації одержаних даних ми використовували і інші методи дослідження, результати яких будуть висвітлені в наступних публікаціях.

Вивчивши особливості інтересу до різних видів художньої діяльності у дітей старшого дошкільного віку, ми зможемо визначити шляхи формування цього інтересу за принципом інтеграції, взявши за основу ту художню діяльність, якій надають перевагу діти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Познавательные потребности и интересы. // Ученые записки ЛГУ. Психология. Выпуск 6. – Л., 1959. – С.41 – 60.
2. Виготский Л.С. Психология искусства. – М.: Просвещение, 1965. – 376 с.
3. Гончаренко С.І. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
4. Гордон Л.А. Психология и педагогика интереса. – К.: Радянська школа, 1940. – 124 с..
5. Дем'янчук О.Н. Эстетичний інтерес як педагогічна проблема. // Психологія і педагогіка. – 1995. – №3. – С.12 – 16.
6. Комарова Т.С., Антонова А.В., Зацепина М.Б., Программа эстетического воспитания. Красота. Радость, Творчество. Педагогическое общество России. – М.: 2002. – 127с.
7. Комарова Т.С., Зацепина М.Б. Художественная культура. Интегрированные занятия с детьми 5-7 лет. – М., 2001.
8. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук. метод. посіб. /Наук. ред. О.Л. Кононко. – К: Ред. журн. “Дошкільне виховання”, 2003. – 243 с.
9. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
10. Неменский В.А. Мудрость красоты. О проблемах эстетического воспитания. – М.: 2002
11. Рыбалко Е.Ф. К вопросу об особенностях интересов и потребностей у детей в дошкольном возрасте. Психология. – Л., 1959. – 265 с.
12. Янцур Л.А. Психолого-педагогічна характеристика інтересу до зображувальної діяльності // Оновлення змісту, методів та організаційних форм художньо-естетичного виховання учнівської та студентської молоді. Збірник наукових праць Наукові записки Рівненського педінституту. Випуск 3. – Рівне, РДПІ, 1998. – С. 20-27.
13. Янцур Л.А. Особливості інтересу до зображувальної діяльності у старших дошкільників // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського педінституту. Випуск 6. – Рівне, РДПІ, 1999. – С. 75-79.

Одержано редакцією 12.09.2003.

УДК: 371.017

Н.Ф.Самсонюк

Проблема дитинства в курсі психолого-педагогічних дисциплін

Світ дитинства – невід’ємна частка життя будь-якого народу. Кожному поколінню людей, незалежно від національного, історичного, соціального походження притаманне дитинство, світ дітей і дорослих. Кожний дорослий несе в собі спадщину свого дитинства і не може, навіть за бажанням, звільнитися від нього. В той же час, діти не можуть існувати без дорослих, їх думки, почуття є похідними від життєіснування дорослих. Інтерес до дитинства завжди існував, однак чіткого, однорідного пояснення цьому феномену немає. Проблема дитинства є інтегрованим явищем. Пізнання ж його невід’ємне від історії суспільства, соціальної та культурної самосвідомості. Тому воно є предметом дослідження таких наук як філософія, історія, соціологія, культурологія, етнографія, психологія, педагогіка. Наша стаття присвячена висвітленню стану розробки означеної проблеми в різних науках та виявленню тенденції її сучасного аналізу. У ній зроблена спроба методологічного обґрунтування курсу “Етнографія дитинства” для майбутніх вихователів дошкільних закладів.

Аналіз досліджень показав, що філософи і соціологи (Гегель, В.Плеханов, І.Кон) дитинство

ЗМІСТ

1.	Сосницька Н.Л. Нова методологія та нова організація науки: співвідношення історії та сучасності	3
2.	Малафійк І.В. Система знань як результат суб'єкт-об'єктної взаємодії	6
3.	Поніманська Т.І. Розвивальне середовище як засіб гуманізації педагогічного процесу	12
4.	Свердлова Т.Г. Гуманістичні тенденції в системі освіти Японії: історія та сучасний стан	15
5.	Горопаха Н.М. Книга як засіб освіти у дошкільній дидактиці	21
6.	Янцур Л.А., Онишук І.А. Проблема інтересу до мистецької діяльності та його особливості у старших дошкільників	24
7.	Самсонюк Н.Ф. Проблема дитинства в курсі психолого-педагогічних дисциплін	27
8.	Маліновська Н.В. Проблеми сенсорного розвитку і виховання дітей у педагогічній спадщині С.Ф. Русової	29
9.	Трусова О.Л. Ігри-драматизації як засіб формування техніки спілкування старших дошкільників	32
10.	Козлюк О.А. Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку	34
11.	Глінчук Ю.О. Особливості спілкування дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах кардіоревматологічного санаторію	37
12.	Меналюк Г.Ф. Особливості спілкування вихователя і дітей в процесі формування елементарних математичних уявлень	39
13.	Гуцан Л.А. Виховання в учнів молодшого шкільного віку позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу	41
14.	Гоголь Н.В. Система роботи над текстом художнього твору у процесі формування у молодших школярів естетичної оцінки сприйнятого	45
15.	Середюк Л.А. Соціально – психологічний тренінг, як засіб створення нових виховуючих ситуацій у самовираженні старшокласників	49
16.	Бех М.І. Формування у старшокласників образу я-професіонал у системі „Загальноосвітній навчальний заклад-внз”53	
17.	Перенчук Т.Й. Підходи до формування співочих навичок у юних вокалістів	56
18.	Капустіна О.В. Підготовка школярів до професійного самовизначення за методикою С. Фукуями	59
19.	Мельник О.В. Форми та методи профконсультаційної роботи з старшокласниками у професійному навчальному закладі I та II ступеня акредитації	63
20.	Войтович І.С., Галатюк Ю.М. Розвиток креативних здібностей учнів у процесі навчання фізики	65
21.	Пальчевський С.С. “Міні-ермітаж” на уроках географії і його місце в сугестопедичній навчальній системі (досвід, технологія проведення)	69
22.	Мегем О.М. Внесок вітчизняних методистів у розвиток шкільної біологічної освіти в Україні (1948 – 1964 рр. XX ст.)	72
23.	Сергєєв О.В. , Тишук В.І. , Шаповалова Л.А. Конкурентоспроможність учителя: сутність і можливості формування у процесі професійної підготовки і діяльності	76
24.	Дичківська І.М. Проблема технологізації педагогічної освіти в історичній ретроспективі	80
25.	Яковенко Л.П. Ансамблеве музикування як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя музики	83
26.	Димченко С.С. Формування творчого мислення як засіб розвитку самостійної роботи диригента	87
27.	Белешко Д.Т. Особливості професійної діяльності і підготовки вчителя математики	91
28.	Лавор О.Ф. Дидактичні аспекти педагогічної культури вчителя у творчій спадщині В.О. Сухомлинського	97
29.	Терлецький М., Ярмак Т. Фортепіано і його роль у процесі розвитку диригента духового оркестру	100
30.	Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. В.О. Сухомлинський про мистецтво слова педагога	105
31.	Савчук Л.М. Комп'ютерні ігрові технології у навчанні студентів вищих педагогічних навчальних закладів	108
32.	Федорова Н.В. Ділова гра як засіб гуманістичної взаємодії педагогів та студентів	110
33.	Филипчук М.С. Історико-соціальні фактори становлення і розвитку методики музичного навчання від античності до середньовіччя	113
34.	Будз М.М. Використання навичок антиципації у музично-професійному навчанні	115
35.	Горкуненко П.П. Організація навчально-дослідної роботи студентів педагогічного коледжу	117
36.	Янцур М.С. Підготовка майбутніх учителів і практичних психологів до розробки професіографічних матеріалів121
37.	Мірошина Г.Г. Формування управлінських умінь керівників дошкільних закладів	128
38.	Джеджула О.М. Розв'язування графічних задач як засіб навчання моделюванню	130
39.	Мельник А.І. Характеристика факторів, які впливають на формування властивостей та якостей лляних тканин в процесі вивчення дисципліни “Товарознавство непродовольчих товарів”	133
40.	Дупак Н.В. Проблеми стандартизації у професійній освіті на сучасному етапі соціально-економічного розвитку	136
	Відомості про авторів.....	140